

SXEDIO.F45

13.11.1947: Η ΔΙΑΣΚΕΠΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΧΕΤΑΙ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΣΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΕΚΦΡΑΖΟΥΝ ΤΙΣ ΑΠΟΦΕΙΣ ΤΟΥΣ ΟΙ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΛΗΡΙΔΗΣ, ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ ΚΑΙ Ο ΙΡΦΑΝ ΧΟΥΣΕΙΝ.

Στην επόμενη (Δεύτερη) συνεδρία της Συμβουλευτικής Συνέλευσης ή Διασκεπτικής που συγκάλεσε ο Αρχιδικαστής Τζάκσον στις **13** Νοεμβρίου **1947**, ο Ιωάννης Κληρίδης, ηγέτης της Παράταξης Εθνικής Συνεργασίας που είχε ως κύριο μοχλό την Αριστερά, (η Δεξιά δεν αντιπροσωπεύθηκε στη Διασκεπτική παρά από μερικούς) μπήκε στην επίθεση και προειδοποίησε ότι δεν θα εξυπηρετούσε κανένα σκοπό η συμμετοχή αιρετής αντιπροσωπείας στην Κυβέρνηση που δεν θα ήταν υπεύθυνη έναντι του λαού μια και ο κυβερνήτης θα είχε τον τελευταίο λόγο.

"Διά τον λόγον τούτον, εάν δεν δοθή πλήρης εξουσία εις την Διασκεπτικήν, να κάμη εισηγήσεις δι' υπεύθυνον Κυβέρνησιν, μου είναι αδύνατον να συνεργασθώ εις την Συνέλευσιν" προειδοποίησε ο Κληρίδης.

Ανέφερε στην ομιλία του ο Ιωάννης Κληρίδης αναπτύσσοντας τις απόψεις του:

"Αι εξηγήσεις αύται καθορίζουν τον δρόμον μας και καθορίζουν το όριον μέχρι του οποίου δυνάμεθα να επεκταθώμεν. Είχα υπ' όψιν μου την δήλωσιν του Υπουργού εις την Βουλήν των Κοινοτήτων διά την σύγκλησιν της συσκέψεως αυτής. Νομίζω ότι η δήλωσις του υπουργού των Αποικιών επανελήφθη και υπό του Κυβερνήτου εις την σχετικήν του προκήρυξιν. Εις την πρόσκλησιν η οποία απεστάλη εις ημάς αναφέρεται ότι σκοπός μας είναι να κάμωμεν συστάσεις επί της μορφής συντάγματος, μέλλοντος να εγκαθιδρυθή προς εξασφάλισιν της συμμετοχής του Κυπριακού λαού εις την διαχείρισιν των εσωτερικών του ζητημάτων, δεδομένης της δεούσης προσοχής εις τα συμφέροντα των μειονοτήτων. Το εκτεθέν υπό του Προέδρου

διάγραμμα συντάγματος αποτελεί κάποιαν πρόοδον εν συγκρίσει προς εκείνο του 1931.

Εν τούτοις το κύριον μειονέκτημα υφίσταται. Προ του 1931 είχομεν μίαν Κυβέρνησιν ουχί υπεύθυνον προς τους εντολείς της. Και σήμερον, συμφώνως προς το προταθέν διάγραμμα θα έχομεν και πάλιν Κυβέρνησιν ουχί υπεύθυνον προς τους εκλογείς. Αντί να έχωμεν 3 Κυβρίους εις το Εκτελεστικόν Συμβούλιον, δυνατόν να έχωμεν 4-5, οι οποίοι θα εκλέγωνται από μέλη του πλειοψηφούντος κόμματος του Νομοθετικού. Οι αντιπρόσωποι ούτοι δυνατόν να επηρεάζουν την πολιτικήν της Κυβερνήσεως. Εάν το επιτυχάνουν καλώς έχει. Εάν όχι θα λέγουν εις τον κόσμον " έχομεν κάμει ότι μπορούμεν, αλλά δεν είμεθα υπεύθυνοι.

Οι διάφοροι Τμηματάρχαι δυνατόν να επικρίνωνται εις το Νομοθετικόν Συμβούλιον, αλλ' ο λαός δεν θα έχη κανένα λόγον. Αντιθέτως θα συμβή εάν οι αιρετοί αντιπρόσωποι του λαού είναι υπεύθυνοι προς αυτον, ώστε ούτος διά της ψήφου του να εκφέρη την γνώμην του. Εάν όμως η διακυβέρνησις του τόπου ευρίσκεται εις χείρας όχι του λαού, αλλά επισήμων υπαλλήλων, τότε ούτε επίκρισις εις το Νομοθετικόν, ούτε επίκρισις εις τον Τύπον θα τους κάμη να μετατίθενται εκ της θέσεως των.

Άλλο σημείον, το οποίον έχομεν να συζητήσωμεν είναι η προστασία των συμφερόντων των μειονοτήτων. Ως εδήλωσα εις προηγουμένην συνεδρίαν είμαι έτοιμος να προχωρήσωμεν διά την περιφρούρησιν των συμφερόντων των μειονοτήτων. Είμεθα έτοιμοι να αφήσωμεν αυτάς ελευθέρας να κάμουν τους νόμους των, τους διέποντας την Παιδείαν και την θρησκείαν των, να έχουν ιδικόν των υπεύθυνον υπουργόν της Παιδείας και θρησκείας των. Επίσης είμεθα έτοιμοι να ακούσωμεν οιασδήποτε άλλην εισήγησιν των και να τας βοηθήσωμεν και όταν ακόμη ήθελον βλαφθή τα συμφέροντα της πλειονότητος. Είμαι εναντίον οιασδήποτε μορφής συντάγματος, το οποίον δεν εξασφαλίζει υπεύθυνον Κυβέρνησιν έναντι των

φορολογουμένων. Το να αποδεχθώμεν οιονδήποτε άλλον του συντάγματος είναι ως εάν να μη έχωμεν, πολιτικόν αυτοσεβασμόν. Διά τον λόγον τούτον, μου είναι αδύνατο να συνεργασθώ εις την συνέλευσιν αυτήν, εάν δεν δοθή πλήρης εξουσία εις την Διασκεπτικήν να προβή εις εισηγήσεις δι' υπεύθυνον Κυβέρνησιν".

Ισχυρές απόψεις στο ίδιο θέμα της αυτοκυβέρνησης είχε και ο Πλουτής Σέρβας, ο οποίος ανέπτυξε το δικό του σχέδιο υπεύθυνης Κυβέρνησης όπως το χαρακτήρισε στα πλαίσια της Βρειτανικής αυτοκρατορίας.

Κατά τον Πλουτή Σέρβα η Νομοθετική Εξουσία έπρεπε να ασκείται σε Βουλή αιρετών μελών χωρίς επίσημα μέλη, οι δε κοινότητες έπρεπε να αντιπροσωπεύονται ανάλογα με την αριθμητική τους δύναμη.

Ο Σέρβας πρότεινε όπως στον Κυβερνήτη αφηνόταν η άσκηση των εξωτερικών ζητημάτων και των ζητημάτων άμυνας, η υπόδειξη του Πρωθυπουργού από το κόμμα που θα πλειοψηφούσε στις εκλογές, των Υπουργών, να επικύρωνε τους Νόμους και να διόριζε τους δημοσίους υπαλλήλους.

Είπε ο Σέρβας στην ομιλία του:

"Οι όροι εντολής, οι οποίοι μας δόθηκαν τοποθετούν το ζήτημα ευρύτερα παρά ότι τοποθετεί ο Πρόεδρος. Την ερμηνεία την έδωσε ο κ. Ι. Κληρίδης, όστις και παρέθεσε το απόσπασμα της επιστολής, η οποία επίσης μας εστάλη υπό του Αποικιακού Γραμματέα. Αυτή η επιστολή καθορίζει με σαφήνεια τους όρους της εντολής μας. Υπάρχουν όμως και άλλαι αποδείξεις που ισχυροποιούν τα πιο πάνω. Είναι το διάγγελμα του Κυβερνήτου της **9.7.1947** εις το οποίον τίθενται τα ίδια λόγια του Αποικιακού Γραμματέα τα οποία περιέχονται εις την επιστολήν που μας απεστάλη. Οι όροι της εντολής μας, όπως περιέχονται εις την επιστολήν του Αποικιακού Γραμματέα διασαφηνίζονται και από αυτών στην εναρκτήρια ομιλία του Κυβερνήτου εις την οποίαν αναφέρεται ότι ουδέν σύνταγμα συνειτάχθη εν Λονδίνω και ότι τίποτε δεν είναι γραμμένο με αόρατη μελάνη επί της

περγαμηνής κλπ. (Στο σημείο αυτό ο Σέρβας διάβασε το αποσπασμα της Επιστολής του Κυβερνήτη).

Φρονώ ότι με το προταθέν σχέδιον συντάγματος δεν είναι δυνατόν να ενασκηθή οιαδήποτε πολιτική Κομμάτων. Ο,τι μπορεί να ενασκηθή είναι ένα είδος επιρροής. Αλλά μεταξύ της επιρροής και της ενάσκησης της πολιτικής των Κομμάτων, υπάρχει μεγάλη διαφορά. Σε κάθε περίπτωση μπορούσαμε να προσδοκούμε ότι οι όροι της εντολής ήσαν τόσο στενοί όσο έχουν ερμηνευθή υπό του κ. Προέδρου (Στο σημείο αυτό ο Σέρβας διάβασε άλλο απόσπασμα της ομιλίας του Κυβερνήτη).

Είναι φανερόν ότι τίποτε που να συνοδοιπορή με τις σύγχρονες προοδευτικές ιδέες δεν είναι δυνατόν να ευρεθή εις τα στενά όρια του συντάγματος το οποίον έχει διαγραφεί υπό του Προέδρου.

Παντού εις όλα τα αποσπάσματα που ανέγνωσα γίνεται λόγος διά συμμετοχών του λαού, ενώ το προταθέν διάγραμμα συντάγματος κάμνει λόγον διά επαφήν (**Consultation**). Υπάρχει τεράστια διαφορά μεταξύ ενός συντάγματος "επαφής" και ενός συντάγματος "συμμετοχής". Ηλθομεν εδώ διά να θέσωμε τας βάσεις ενός συντάγματος, το οποίον θα εξασφαλίζει συμμετοχών και όχι επαφήν (**Consultation**).

Σε καμιά περίπτωση δεν θέλουμε να πούμε ότι υπάρχει πρόθεσις. Υπάρχει μια μεγάλη παρεξήγησις. Εν τούτοις η παρεξήγησις δεν ευρίσκεται στην δική μας πλευρά. Οι προσκλήσεις που μας απεστάλησαν και οι όροι εντολής που περιέχονται σ' αυτές και που ετέθησαν μπροστά μας είναι να κάμουμε σύνταγμα συμμετοχής. Και γι' αυτό ήλθαμε εδώ. Λυπούμαι να πρατηρήσω ότι όλαι αι προτάσεις του Προέδρου αφορούν σύνταγμα "επαφής". Χωρίς να ξεκαθαρισθή αυτό ούτε ένα βήμα δεν μπορούμε να κάμουμε προς τα εμπρός.

Τώρα το διάγραμμα Συντάγματος του κ. Προέδρου. Υπάρχουν ασφαλώς φανερά σημεία διαφοράς στο διάγραμμα, ας το πούμε διάγραμμα του κ. Τζάκσον, και εκείνου του 1930. Υπάρχει στο διάγραμμα του κ.

Τζάκσον, αιρετή αντιπροσωπεία, ενώ δεν υπάρχει τοιαύτη στο σύνταγμα του 1882 και του προ του 1931.

Άλλη διαφορά είναι η αποστολή αιρετών εκτελεστικών συμβούλων, εάν εις το παλαιόν διωρίζοντο υπό του Κυβερνήτου. Επίσης εις το σχέδιον του κ. Τζάκσον προνοείται όπως οι διαφορές του Εκτελεστικού Συβουλίου παραπέμπτονται εις το Νομοθετικόν, ενώ προηγουμένως δεν εγίνετο αυτό.

Επίσης εις το προταθέν σχέδιον γίνεται μνεία διά την σύστασιν υπεπιτροπειών. Ποσώς όμως δεν αλλάζουν εις την ουσίαν την παλαιάν κατάστασιν. Το Νομοθετικόν θα είναι Νομοθετικόν επαφής και το Εκτελεστικόν επαφής και οι υπεπιτροπείες επαφής. Και η Εκτελεστική Εξουσία θα ευρίσκεται εις τα χέρια του Κυβερνήτου, όπως αναφέρεται κατά λέξιν εις το προσχέδιον.

Είναι φανερόν πως εν τοιούτου είδους Σύνταγμα δεν είναι η βασική απαίτησις του Κυπριακού λαού.

Όσον αφορά την χρησιμοποίησιν του Βέτο εκ μέρους του Κυβερνήτου εις ωρισμένας μόνον περιπτώσεις, τούτο είναι μάλλον μία προσωπική ιδεαλιστική άποψη και δεν ευρίσκεται μέσα εις τα Κυπριακά πλαίσια.

Δυστυχώς από το νησί αυτό δεν πέρασαν μόνον Τζάκσονς, αλλά και Πάλμερς. Ζήσαμε κάτω από τον φόβο ενός βέτο του συντάγματος.

Ο ίδιος ο Πρόεδρος ανέφερεν ότι ο Ποινικός Κώδιξ επεβλήθη διά διατάγματος. Το βέτο είναι εις όλα τα συντάγματα κακόν.

Τα γεγονότα του 31 τα εζήσαμε γιατί εξασκήθηκε το βέτο και είναι εξ αιτίας αυτού που στερούμαστε για 16 χρόνια στειχειώδεις πολιτικές ελευθεθρίες. Θα ηθέλαμε ο κ. Πρόεδρος να διαβιβάσει προς τον υπουργόν ότι καήκαμε περισσότερο από ότι έπρεπε με αυτό το βέτο και ότι σήμερον προβάλλει αυτή η παλλαϊκή απαίτηση των Ελλήνων και των Τούρκων να απαλλαχθούν απ' αυτό το βέτο, όταν αυτό δεν εξασκεείται για την προστασίαν των συμφερόντων

των μειοντιήτων.

Γιατί άραγε αυτό το βέτο πολεμήθηκε από όλες τις αποικίες; Γιατί τιθέμεθα πιο κάτω από την Μάλταν και την Κεϋλάνη;

Δόθηκε κάπου η απάντησις. Οτι δεν γίνονται όλα με ένα πήδημα, αλλά σκαλί-σκαλί. Δεν είμεθα υπεύθυνοι εμείς αλλά δεν περάσαμε όλα τα στάδια των συνταγμάτων. Φάνηκε πως κύριος υπεύθυνος είναι το βέτο.

Ουδείς δύναται να πει ότι είμεθα και από απόψεως πολιτισμού και εθνικής υπερηφανείας κάτω από τους Μαλτέζους. Και είναι αυτή η εθνική υπερηφάνεια που δεν μας επιτρέπει να αγγίξουμε συντάγματα σαν εκείνο της Μάλτας και της Κεϋλάνης.

Αισθανόμεθα τον εαυτό μας ικανό να αγγίξη τα ανώτερα ακόμη συντάγματα.

Και λίγα λόγια για το σχέδιο συντάγματος που έχουμε στον νού μας.

Ο κ. Κληρίδης τόνισε κιόλας ότι θέλουμε αυτοκυβέρνησιν κάτω από ένα τέτοιο σύνταγμα που η Νομοθετική εξουσία ανήκη σε μια αιρετή Βουλή στην οποία δεν θα υπάρχουν διωρισμένα μέλη. Μια Βουλή που τα μέλη της θα εκλέγωνται με καθολογική ψηφοφορία ανδρών και γυναικών. Οι μειονότητες θα εκλέγουν τους ιδικούς των βουλευτάς, με βάση μια κοινοτική αναλογία. Η ίδια Βουλή θα εκλέγη τον Πρόεδρον και τον αντιπρόεδρον της. Η Βουλή θα θεσπίζη νόμους. Ο Κυβερνήτης ως εκπρόσωπος του Βασιλέως θα ενασκή τα δικαιώματα του εις την εξωτερικήν πολιτικήν και την άμυναν του τόπου.

Ο Κυβερνήτης θα διορίζη τον Πρωθυπουργόν εκ του πλειοψηφούντος εν τη Βουλη κόμματος και τους υπουργούς κατόπιν συμβουλής του πρωθυπουργού. Τέλος ο Κυβερνήτης θα επικυρώνη όλους τους νόμους, ως συμβαίνει εις όλα τα καθεστώτα αυτοκυβερνήσεως.

Την Εκτελεστικήν Εξουσίαν θα ενασκή το Υπουργικόν Συμβούλιον. Είναι φυσικόν να δημιουργηθούν Υπουργεία και υφυπουργεία ως επί παραδείγματι τα ακόλουθα: Δικαιοσύνης, Ταμείου,

Παιδείας, Δημ. Εργων, Υγείας, Γεωργίας, Τελωνειαν, Αστυνομίας, Τηλεγραφείου (περιλαμβάνοντος Ταχυδρομείου και Τηλεφώνων), Εργασίας και Κοινωνικών Υπηρεσιών.

Οι Κυβερνητικοί υπάλληλοι θα διορίζονται υπό του Κυβερνήτου, τη συστάσει του Υπουργικού Συμβουλίου. Οι υπάλληλοι άπαξ και διορισθούν θα παραμείνουν εις την θέσιν των εφ' όσον εκτελούν τα καθήκοντά των.

Τελικά θα εξασφαλισθή πλήρης και δημοκρατική διοικήσεις στις πόλεις και τα χωριά. Είναι πάνω σ' αυτά που μπορούμε να συζητήσουμε. Αυτό συζητήσαν και οι αντιπρόσωποι της Κεϋλάνης και της Μάλτας. Είναι λυπηρόν διότι δεν έχουμε την συντακτική μας Εθνοσυνέλευση. Εχουμε μόνον Διασκεπτική, η οποία, αν νομίζει, ότι διατηρεί επαφήν με τον λαόν, δεν έχει δικαίωμα να βγή έξω.

Θέλουμε να γίνει πιστευτόν ότι αυτό νομίζαμε, όταν παίρναμε τις προσκλήσεις για ν'άλθουμε εδώ για να την σύνταξη Συντάγματος, το οποίον θα επιτρέψω εις τον λαόν να μετάσχη εις την διαχείρισιν των εσωτερικών του υποθέσεων. Το προταθέν υπό του Προέδρου διάγραμμα δεν μπορεί παρά να οδηγεί εις την καταστροφήν. Εχομεν το παράδειγμα του παρελθόντος.

Τελειώνοντας θέλω και τούτο να πω. Αν ρίξη κανείς μια ματιά στον εναρκτήριο λόγον του Κυβερνήτη, θα αντιληφθή ότι ούτε η ευημερία, ούτε η άνοδος του τόπου αυτού εξασφαλίζονται εάν δεν έχομεν σύνταγμα πάνω στη βάση που έχω προδιαγράψει. Είναι βασικόν να ξεκαθαρισθή πλήρως προτού προχωρήσουμε. Θέλω ν αμείνω με την ελπίδα ότι το κάθετι θα εξασφαλισθή πάνω στις υγιείς δημοκρατικές αρχές".

Ο Τζάκσον διέκοψε τον ομιλητή και διευκρίνισε ότι οι όροι εντολής δεν εξυπάκουαν αμέσως την παραχώρηση συντάγματος για αυτοκυβέρνηση.

Ο Σέρβας απάντησε με την εισήγηση:

"Εαν ο Πρόεδρος πιστεύει ότι οι όροι εντολής

είναι οίοι προδιέγραψεν αυτούς κατά την προηγουμένην συνεδρίαν, δεν βλέπω άλλην διέξοδον ειμή να τεθούν αι απόψεις μας προ του Υπουργού των Αποικιών με προτάσεις των λοιπών μελών διά να δοθούν περαιτέρω οδηγίαι".

Στη συνέχεια δόθηκε η ευκαιρία στον Τούρκο αντιπρόσωπο Ιρφάν Χουσεΐν να εκφέρει τις απόψεις του πάνω στο ανεπίσημο σχέδιο του Τζάκσον, όπως αντιλαμβανόταν ότι καλύτερο από τους όρους εντολής της διάσκεψης.

Από την πρώτη στιγμή που οι Τούρκοι άρχισαν να αναπτύσσουν τις απόψεις τους φάνηκε ότι τα πράγματα δεν θα οδηγούνταν προς το σωστό δρόμο γιατί διαφωνούσαν με την παραχώρηση πλήρους αυτοκυβέρνησης και τάσσονταν με την άποψη του κατακτητή τριχοτομώντας ουσιαστικά το κυπριακό μέτωπο: Η Δεξιά υποστήριζε άμεση ένωση, η Αριστερά με αυτοκυβέρνηση- Ένωση και οι Τούρκοι περιορισμένη αυτοκυβέρνηση.

Ο Ιρφάν Χουσεΐν, εκπρόσωπος της Τουρκικής Αγροτικής Ένωσης είπε:

"Επειδή ήλθαμε εδώ για να συντάξουμε το σύνταγμα, θα θίξω μόνο ένα σημείο:

Αν οι Τούρκοι αποτελούν τη μειονότητα σ' αυτόν τον τόπο μας, η υπόσταση μας σε αυτή τη χώρα χρονολογείται από πολλούς αιώνες. Τα δικαιώματα και οι εξουσίες που θα δοθούν σε μας είναι εκείνες τις οποίες δικαιούμαστε.

Ως προς το σημείο αυτό δεν διαφωνούμε με τα ελληνικά μέλη και ευχαριστούμε για τη χειρονομία να μας δοθούν δικαιώματα. Διαφωνούμε όμως σε ένα άλλο σημείο: Η κτηθείσα πείρα διά μέσου των αιώνων είναι ισχυρότερη από τα δεδομένα υποσχέσεων (από τους Έλληνες).

Γι' αυτό δεν μπορούμε να παραδώσουμε την ύπαρξη μας στα χέρια της ελληνικής πλειονότητας, έναντι υποσχέσεων. Συμφωνώ με τα ελληνικά μέλη, ότι πρέπει να εξασφαλίσουμε ελεύθερη ζωή σ' αυτή τη χώρα. Ενίσταμαι όμως στην ιδέα παραχώρησης πλήρους

αυτοκυβέρνησης με πλήρη δικαιώματα.

Το διάγραμμα όπου δόθηκε σε μας από τον Πρόεδρο, σε περίπτωση κατά την οποία θα επιφέρονταν μερικές τροποποιήσεις, αν είναι ανάγκη, θα εξασφάλιζε μια έντιμη μορφή διακυβέρνησης μέσω του συντάγματος.

Δεν μπορώ να εννοήσω καλά τον όρο "υπεύθυνη αυτοκυβέρνηση".

Εάν δεν έχουμε εμπιστοσύνη στα συμβουλευτικά μέλη του Εκτελεστικού Συμβουλίου, τα οποία θα προέρχονται από την πλειονοψηφούσα μερίδα του Νομοθετικού, τότε σε ποιο μπορούμε να έχουμε εμπιστοσύνη;

Και δεν είναι δημαγωγικό να λέγουμε ότι το σύνταγμα που μας δίδεται τώρα είναι το ίδιο με εκείνο του **1931**

Και αν ακόμη ρίξουμε απλώς ένα βλέμμα στο χώρο που βρισκόμαστε, θα αντιληφθούμε αμέσως τη διαφορά.

Ως Κύπριος και ως άνθρωπος που κάμνει πολλά για τα συμφέροντα της πατρίδας μου, θα επιθυμούσα να κάμω μια σύσταση στους συμπατριώτες μου: Οτι δεν πρέπει να φιλοδοξούμε να λάβουμε στα χέρια μας το κάθετι και να απατούμε τους άλλους με υποσχέσεις.

Δεν αρμόζει σε κανένα από τα τουρκικά μέλη να συζητήσει ούτε αυτονομία, ούτε αυτοκυβέρνηση. για να αποφύγουμε μια ανεπιθύμητη μορφή αυτοκυβέρνησης, είμαστε αποφασισμένοι να εγκαταλείψουμε, στην ανάγκη, αυτή την αίθουσα.

Ο Τζιάκσον ζήτησε αναβολή της συνεδρίας για να μπορέσουν να προετοιμασθούν, όπως είπε, τα μέλη για την επομένη συνάντηση που προγραμματίστηκε για τις **18** Νοεμβρίου.